

تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ۳۰ شماره فصلنامه «کتابداری و اطلاع‌رسانی» بین سالهای ۱۳۷۶-۱۳۸۴

مهدی محمدی^۱

امیر متقی دادگر^۲

چکیده:

به منظور ارزیابی دقیق وضعیت مقاله‌های فصلنامه «کتابداری و اطلاع‌رسانی» و تبیین الگوی رفتاری محققان این حوزه، تحقیقی با استفاده از روش تحلیل استنادی صورت گرفت. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص شد که ۲۱۹ مقاله (۱۶۵ مقاله تألیفی و ۵۴ مقاله ترجمه‌ای) با میانگین ۷/۳ برای هر شماره در قالب ۱۰۴ مقاله نظری و ۶۱ مقاله پیمایشی منتشر شده‌اند که ۱۶۵ مورد آنها را یک نفر، ۲۹ مورد را دو نفر و ۲ مورد را ۳ نفر نوشته بودند. ۱۹۸ نفر محقق در نوشتن این مقالات همکاری داشتند. مقطع تحصیلی نویسندگان ۷۴ مقاله، کارشناسی ارشد و ۶۳ مقاله، دکتری بود. ۱۷۴۸ استناد در این مقاله‌ها به کار رفته بود که میانگین ۱۱/۹ برای هر مقاله تعیین شد. در بین محملهای اطلاعاتی، مقاله‌ها قبل از کتابها و پایان‌نامه‌ها قرار گرفت و نشان داد که محققان این حوزه بیشتر مقاله محور هستند. منابع زبان انگلیسی در استنادها با اندکی اختلاف، بالاتر از زبان فارسی قرار گرفت. تعیین نیم عمر داده‌ها نشان داد که کتابهای لاتین با ۱۴ سال و ۲ ماه و منابع اینترنتی با ۴ سال و ۵ ماه بیشترین و کمترین نیم عمر را به خود اختصاص داده بودند. به «دانشنامه کتابداری» در بین کتابها و «عباس حری» و «محمدحسین دیانی» در بین پدیدآورندگان کتابها، «دیانی» و «فتاحی» در بخش مقاله‌ها و پایان‌نامه «عصاره» در بخش پایان‌نامه‌ها بیش از همه استناد شده بود. فصلنامه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی با «فصلنامه کتاب» در کنار ۳ مجله دیگر به عنوان مجلات هسته این رشته در فارسی انتخاب شدند.
کلیدواژه‌ها: تحلیل استنادی، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، مقالات تألیفی.

---

۱. عضو هیئت علمی گروه کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم و دانشجوی دوره دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران mahdi-mohammadi203@yahoo.com
۲. کارشناس کتابداری کتابخانه مرکزی دانشگاه قم و دانشجوی کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تربیت مدرس تهران Motaghy55@yahoo.com

مقدمه

امروزه پژوهشگران برای اینکه نتایج پژوهشهای خود را سریع و به روز در اختیار دیگران قرار دهند، آنها را به صورت مقاله در نشریات چاپ می‌کنند. به همین دلیل، نشریات در پاسخگویی به نیازهای محققان جایگاه خاصی دارند. ارزش مجلات، هم در زمان انتشار و هم پس از گذشت زمان، انکارناپذیر است. تازه‌ترین اخبار و اطلاعات، قبل از اینکه در کتابها منتشر شوند، در نشریات ادواری از طریق مقاله‌ها، نقدها و آگهی‌ها عرضه می‌شوند. بسیاری از مجلات پیشرو، در حقیقت مجراهای طبیعی کسب اطلاعات در زمینه‌های پژوهشی محسوب می‌شوند و اکثراً تازه‌ترین اطلاعات را ارائه می‌کنند.

مقالات منتشر شده در مجلات تخصصی و فنی به خاطر تازه بودن، کوتاه بودن، سرعت انتقال نتایج تفکر نویسنده به خواننده، ارزان تر بودن، ارائه مطالب بکر و تازه، تحلیل‌های بسیار دقیق از موضوع‌های پیچیده علمی و فنی، چاپ و توزیع سریع‌تر، دسترسی آسان‌تر، معرفی آخرین پژوهش‌ها، انتقادات و بررسی‌های اهل فن و سرانجام تنوع مطالب و شکل ارائه و گاه زبان و بیان سهل‌تر، معمولاً برای پژوهشگران جذابیت بیشتری داشته و از نظر پژوهش نیز نسبت به کتابهای علمی، کاربرد بیشتری دارند (تیمورخانی، ۱۳۸۱، ص ۳۳).

سنت علمی ایجاب می‌کند که هرگاه دانشمند یا فن‌آور مشهوری مقاله‌ای منتشر می‌کند، باید خوانندگان خود را به مقالات قبلی که به موضوع کار وی مربوط می‌شوند، ارجاع دهد. تصور بر این است که این ارجاعات نشان دهنده آن دسته از محققانی است که مفاهیم، روشها یا وسایلی که به کار برده‌اند الهام بخش نویسنده اخیر در پدید آوردن مقاله‌اش بوده‌اند. چنین ارجاعهایی رویدادهای پیشین یک فعالیت را نشان داده و اطلاعات کتابشناختی لازم را در اختیار خواننده‌ای که مایل است درباره جنبه خاصی از موضوع، اطلاعات بیشتری به دست آورد، قرار می‌دهند (گارفیلد^۱، ۱۳۷۶، ص ۱۳۶).

---

1. E. Garfield

به طور کلی، چنین تصور می‌شود که بین کیفیت و تعداد استنادهای مدرک، رابطه‌ای وجود دارد. به عبارت دیگر، هر چه تعداد استاداها به یک مدرک بیشتر باشد، نشان دهنده کیفیت بهتر آن مدرک است (عصاره، ۱۳۷۷، ص ۳۶). با تحلیل استنادی می‌توان دریافت که «تحولات علمی چگونه صورت می‌گیرد و مسیری که هر رشته علمی طی می‌کند چیست؟» و «الگوی واقعی کسب اطلاعات و یا پخش یافته‌های علمی و فنی چگونه است؟» از این دو مورد، اطلاعاتی به دست می‌آید که شامل موارد زیر است:

اولاً) دانش‌پژوهان را با جامعه‌شناسی مبادله اطلاعات علمی آشنا می‌کند و آنها را قادر می‌سازد از دانش مکتوب، حداکثر بهره برداری را به عمل آورند.

ثانیاً) کتابداران را با مجموعه جامعه‌شناختی مبادله اطلاعات علمی آشنا کرده آنها را قادر می‌سازد مجموعه‌ای را برای کتابخانه خود فراهم سازند که در تحولات علمی و فرهنگی جامعه، اثر با ارزشی داشته باشد (دیانی، ۱۳۷۹، ص ۵۹).

بیان مسئله

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی با آثار نفیس و ارزشمند خطی و چاپی به زبانهای فارسی و عربی و نیز هزاران جلد کتاب و نشریه به زبانهای خارجی، شهرت جهانی کسب کرده و در شمار مطرح‌ترین کتابخانه‌های دنیا به شمار می‌رود. در این مدت، برای شناسایی و شناساندن ذخایر گرانسنگ این گنجینه ارزشمند، کوششهای قابل توجهی انجام گرفته است. انتشار نشریه علمی به صورت منظم، روشی بود که مسئولان کتابخانه از سال ۱۳۷۶ آن را آغاز کردند. توجه و عنایت محققان کتابداری سراسر کشور، این مجله را به یکی از نشریات مطرح و معتبر کشورمان تبدیل کرد تا اینکه در تاریخ ۸۱/۱۱/۶ بعد از انتشار ۱۹ شماره، از سوی کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور، درجه «علمی- ترویجی» دریافت کرد. بعد از مجله‌های «کتابداری» و «فصلنامه کتاب»، سومین نشریه‌ای بود که به این درجه دست یافته بود؛ با این تفاوت که این مسیر را خیلی سریع‌تر از اخلاف ذکر شده خود طی نمود. قبل از آن، فصلنامه کتاب پس از انتشار

۴۶ شماره توانست به این موفقیت دست یابد. اینک با گذشت نزدیک به یک دهه از فعالیت این مجله، ارزیابی فعالیتهای انجام شده برای برطرف نمودن کاستیها و تدوین برنامه‌های مناسب برای ارتقا به درجه «علمی - پژوهشی» ضروری به نظر می‌رسید. تحلیل استنادی، از روشهای علمی و معتبر برای ارزشیابی مقالات یک نشریه به شمار می‌رود. محققان بر آن شدند تا با این روش، مقالات منتشر شده در این نشریه را ارزیابی کنند تا الگوی رفتار علمی نویسندگان و وضعیت مقالات - اعم از پژوهشی یا مروری و میزان مشارکت علمی محققان - را در تدوین مقالات به شیوه علمی تحلیل نمایند. پدیدآورندگان مقالات به گونه‌های مختلف به منابع استناد می‌کنند و این منابع می‌تواند از لحاظ نوع محمل، زبان، زمان و جز آن بررسی شوند. در این پژوهش، استادهای مقالات تألیفی نشریه کتابداری و اطلاع‌رسانی بررسی شده‌اند تا بدین وسیله الگوی رفتار علمی پژوهشگران و محققان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در استفاده از منابع معین شود.

اهمیت پژوهش

استادها به رد پاهای ثابتی شبیه هستند که مسیر اکتشافها و تفکرات علمی را نمایان می‌کنند. هیچ مقاله علمی بدون استناد به دانش پیشین خود، به تنهایی روی پا نمی‌ایستد. این امر در طول تاریخ همواره دیده می‌شود. دانشمندان با قدم نهادن و تکیه بر سکوی دانش پیشینیان، پلکان دانش بشری را بنا نهاده و به صعود خود ادامه می‌دهند. طبیعت این حرکت با دقت نظر و تحلیل پانویسها و استنادها قابل مشاهده است. نمودار شدن یک مقاله در سیاهه مراجع یک سند، بازگوکننده این مطلب است که در ذهن نویسنده بین اثر وی و مقاله‌ای که به آن در فهرست مآخذ استناد کرده است، ارتباطی وجود دارد. تجزیه و تحلیلهایی که درباره این ارتباطات صورت می‌گیرد، مقوله‌ای را به نام «تحلیل استنادی»^۱ پدید می‌آورد. با استفاده از «کتابسنجی»^۲ و روشهای مختلف آن می‌توان انبوه متون و منابع

---

1. Citation analysis.
2. Bibliometrics.

تحلیل استادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۱۱

منتشر شده را بر اساس میزان استفاده رتبه‌بندی نمود، مجلات هسته^۱ (پراستفاده) را معرفی کرد و نویسندگان کلیدی (پرتولید) را در حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی شناساند و بدین وسیله کمکهای ارزشمندی به مجموعه‌سازان و جامعه استفاده‌کنندگان کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی ارائه کرد، زیرا با شناخت و تهیه مجلات اصلی این حوزه، مجموعه‌سازان قادر خواهند بود با اشتراک تعداد کمتری از مجلات که کاربرد و مخاطبان بیشتری دارند، در بودجه کتابخانه صرفه‌جویی کنند و در عین حال، با تهیه تعداد مجلات کمتر، فضای فیزیکی کمتری از کتابخانه اشغال نمایند. استفاده‌کنندگان نیز با شناخت نویسندگان کلیدی حوزه‌های علمی خویش، می‌توانند مطالعات خود را هدفمندتر دنبال کنند و فارغ از مطالعه مطالب حاشیه‌ای و نامربوط، با صرف وقت، انرژی و هزینه کمتر، به مطالب ارزشمندتری در حوزه‌های علمی دست یابند. همچنین می‌توان با استفاده از روش تحلیل استادی که یکی از روشهای مهم کتابسنجی است، تصویری از ساختار علم ترسیم کرد و بدین ترتیب، فراز و نشیبهای ساختار علم را مطالعه و ظهور موضوعات علمی جدید را ردیابی نمود. (عصاره، ۱۳۷۶، ص ۶۴).

اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش، تعیین وضعیت استفاده از منابع در مقالات منتشر شده در ۳۰ شماره از فصلنامه علمی - ترویجی فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی و تعیین الگوی رفتاری نویسندگان مقاله‌های کتابداری است.

اهداف فرعی:

۱. تعیین تعداد مقاله‌های تألیفی و ترجمه‌ای
۲. تعیین میزان استناد به انواع محملهای اطلاعاتی
۳. تعیین وضعیت زبانی استنادها
۴. تعیین نیم عمر انواع منابع مورد استناد

---

1. Core Journals.

۵. تعیین گرایش موضوعی مقالات
۶. تعیین وضعیت مقالات پژوهشی و نظری و تعیین میزان مشارکت و همکاری محققان در انجام تحقیقات گروهی
۷. تعیین پرکارترین افراد و پر استنادترین نشریات برای تعیین نشریات اصلی کتابداری و اطلاع‌رسانی.

پرسشهای اساسی پژوهش:

۱. میزان مقاله‌های تألیفی و ترجمه‌ای و میانگین تعداد استنادهای مقاله‌ها چقدر است؟
۲. توزیع مؤلفان بر اساس جنسیت چگونه است؟
۳. توزیع مقالات بر اساس مؤلف فردی و گروهی چگونه است؟
۴. میزان استفاده از انواع محملهای اطلاعاتی چگونه است؟
۵. توزیع استنادهای مقالات مورد بررسی از نظر زبان چگونه است؟
۶. نیم عمر منابع مورد استفاده چقدر است؟
۷. کدام منابع بیشتر استفاده می‌شوند؟
۸. پرکارترین نویسندگان کدامند؟
۹. مجلات اصلی رشته کتابداری کدامها هستند؟
۱۰. گرایش موضوعی مقالات چگونه است؟

روش و جامعه پژوهش

الگوهای استنادی به کار رفته در متون، می‌تواند داده‌های تشخیص الگوی رفتاری نویسندگان و محققان به شمار رود. برای تعیین الگوی رفتاری محققان، معمولاً از روش تحلیل استنادی استفاده می‌کنند که خود زیرمجموعه حوزه کتابسنجی است. در این پژوهش نیز با استفاده از روش تحلیل استنادی، تمام مقاله‌های منتشر شده در فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی تجزیه و تحلیل شدند. بررسی مقاله‌ها در دو بخش صورت

تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۱۳

گرفت: بخش اول، شامل سال انتشار، تألیفی یا ترجمه‌ای بودن، انفرادی یا گروهی و نظری یا پیمایشی بودن و موضوع مقاله بود که تمامی مقالات منتشر شده در این قسمت بررسی شد؛ بخش دوم، شامل استنادهای مقاله‌ها بود که مقاله‌های ترجمه‌ای کنار گذاشته شده و ارزیابی نگردید. برای هر کدام از مراحل فوق، فرمهای خاصی تهیه و اطلاعات کتابشناختی مقالات و استنادها در آن فرمها نوشته شد، سپس داده‌های موجود با استفاده از نرم افزار «SPSS» تجزیه و تحلیل گردید.

محدودیت‌های پژوهش

برخی نارساییهای موجود در مآخذ سبب شد که برای رفع آنها به متون و منابع مرتبط مراجعه شود که از آن جمله می‌توان به غفلت مؤلفان از درج اطلاعات کامل کتابشناختی و صرفاً اکتفا به نام مجله یا کتاب، یا عنوان و یا پدیدآور اشاره کرد.

تعاریف مفهومی و تعاریف عملیاتی

تحلیل استنادی: در مطالعه استنادی که امروزه در بررسی روابط مفهومی نوشته‌ها به آن توجه می‌شود، رابطه میان مدرک استناد دهنده و مدرک مورد استناد، بررسی می‌گردد، اگر بکشیم قواعدی را که بر این رابطه حاکم است کشف کنیم، به تحلیل استنادی دست زده ایم (امیر حسینی، ۱۳۷۱، ص ۱۹۶؛ تیمورخانی، ۱۳۸۱، ص ۳۶؛ حری، ۱۳۷۲، ص ۲۹۲).
استناد: در این تحقیق، منظور از استناد، مآخذی هستند که نویسندگان در فهرست منابع و مآخذ به عنوان منابع تألیف اثر معرفی کرده‌اند.

نیم عمر: ارزش مدرکی معین را که با کم کردن سال نشر آن از میانه سالهای نشر مدارکی که به آن مدرک استناد کرده‌اند تعیین می‌شود، «نیم عمر» گویند. به عبارت دیگر، مدت زمانی که نیمی از کل منابع استناد شده، در آن زمان انتشار یافته است. هرچه طول این مدت بیشتر باشد، استناد به منابع روزآمد کمتر است (تیمورخانی، ۱۳۸۱، ص ۳۶).

پیشینه تحقیق

الف) در خارج از ایران

«تیو»^۱ (۱۹۹۸) با ارزیابی ۲۵۸ مقاله منتشر شده در «مجله تحقیقات طبیعی رابر»^۲ بین سالهای ۱۹۸۸-۱۹۹۷ دریافت که ۶۳/۲٪ از مقالات دارای یک یا دو پدیدآور بودند (۲۷/۹٪ دارای یک پدیدآور و ۳۵/۳٪ دارای دو پدیدآور). تحلیل استادهای مقالات منتشر شده نشان داد که ۸۸/۵۳٪ از مقالات دارای ۱-۳۰ استاد بودند و ۹/۳٪ از مقالات نیز بین ۳۱ تا ۵۰ استاد داشتند. مقالات دارای بیش از ۵۰ استاد بسیار اندک بود. میانگین استندها برای هر مقاله ۱۶/۴۹ استاد گزارش شده است. با توجه به بین‌المللی و علمی بودن مجله و مشارکت محققان و دانشمندان دانشگاهها و دانشکده‌های سراسر جهان، انتظار می‌رفت انجام فعالیت‌های گروهی بیشتر از آثار فردی باشد. داده‌ها نشان داد ۳۶/۸۲٪ از مقالات با همکاری محققان هم‌دانشگاهی و ۱۳/۵۶٪ از مقالات، با همکاری محققان از کشورهای مختلف تهیه شده بود. ۲۷/۹۱٪ از مقالات به صورت انفرادی تهیه شده بود. به طور کلی، محققان از ۱۲ کشور در تهیه مقالات این مجله همکاری داشتند که مالزی با انتشار ۲۸ مقاله، انگلستان با ۲۱ مقاله و فرانسه با ۵ مقاله، سه کشور برتر در تولید مقالات بودند. از نظر میزان مشارکت، محققان مالزی با محققان فرانسه در تولید ۷ مقاله، در صدر بودند و محققان مالزی با انگلیسیها در تولید ۴ مقاله و سری‌لانکا با تایلند در تولید ۲ مقاله در رده‌های دوم و سوم.

«شریف»^۳ و «محمود»^۴ (۲۰۰۴) در تحقیقی دو مجله اصلی اقتصادی پاکستان را تحلیل استنادی کردند. آنها ضمن مشاهده مشابهت‌هایی بین دو مجله، دریافتند که بیش از ۵۰٪ از مقالات هر دو مجله، مقالات یک مؤلفی هستند و تنها ۲۰٪ از مقالات با مشارکت ۲ پدیدآور نوشته شده‌اند. بیش از ۵۰٪ از استندها را ارجاع به منابع کتابی تشکیل می‌داد. البته ارجاع به متون الکترونیکی نیز در بین ارجاعات به چشم می‌خورد که درصد آن، بسیار

1. Wai Sin Tiew.
2. Journal of Nature Rubber research.
3. Muhammad Ashraf Sharif.
4. Khalid Mahmood.

تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۱۵

اندک بود. تجزیه و تحلیل ۵۴۱۱ استناد در مقالات دو مجله نشان داد که بین میانگین استنادها در هر مقاله در این دو مجله، تفاوتی معنادار دیده نمی‌شود. اما این میانگین در استناد مقالات بین سالهای ۱۹۶۹-۷۰ و ۱۹۹۹-۲۰۰۰ افزایش داشته است. از نظر میانگین نیم عمر منابع، در بین دو مجله مورد بررسی تفاوتی معنادار مشاهده شد به طوری که میانگین نیم عمر مقالات این دو مجله ۹/۱۶ سال و ۱۲/۹۶ سال گزارش شده‌اند. از نظر زبان نشریات ادواری مورد استناد، اولویت با نشریات آمریکایی است.

«ما»^۱ و «استرن»^۲ (۲۰۰۵) برای تعیین مؤثرترین مقاله مجلات در اقتصاد محیطی و اقتصاد بوم شناختی در فاصله سالهای ۱۹۹۴-۲۰۰۳ و همچنین مشخص کردن میزان همپوشانی مقالات این دو حوزه به تحلیل استنادی مقالات ۱۰ سال اخیر دو مجله *Journal of Environmental Economics and Management* (JEEM) و مجله *Ecological Economics* (EE) پرداختند. هر دو مجله، از مجله‌های معتبر این حوزه بودند و در بین ۱۷۱ مجله اقتصادی معرفی شده در سایت «ISI» دارای رتبه‌های ۲۶ و ۲۹ هستند. محققان، تجزیه و تحلیل خود را در سه بخش جداگانه (توضیحات آماری و تحلیلی از اطلاعات دو مجله، فهرست مجلات مورد استناد در مقالات این دو مجله و ارائه فهرستی از مقالات اصلی بر اساس استنادها) تنظیم کردند. یافته‌ها نشان داد از ۱۱۹۵۷ استناد به کار رفته در استنادهای ۱۰ ساله مجله JEEM، ۷۵۸۵ (۶۳/۴۴٪) و ۱۵۸۶۴ استناد از ۳۳۸۳۸ (۴۶/۸۸٪) استنادهای به کار رفته در مقاله‌های EE مربوط به مجلات بوده است. به عبارت دیگر، بیش از نیمی از استنادهای مجله EE مربوط به کتابها، گزارشها و اسناد و مدارک دولتی بوده است. نیم عمر استنادها در مجله JEEM ۹/۷ و در مجله EE ۷/۴ بود و مطالب این دو نشریه همپوشانی زیادی داشتند؛ به طوری که ۵۳ نشریه اصلی مشخص شده بر اساس استنادهای این دو نشریه، با هم برابر بود و تنها ۶ عنوان مجله در استنادهای JEEM ظاهر نشده بود. مجله EE در مقایسه با مجله JEEM خود استنادی زیادی داشت، اما استنادهای مقالات مجله JEEM بیشتر به ۱۰ مجله برتر فهرست ISI بوده است.

1. Chunbo Ma.
2. David .I. Stern.

«هاتچیسون»^۱، «وایت»^۲ و «دایگل»^۳ (۲۰۰۴) ضمن تحلیل استنادی ۱۰ شماره اول از دو مجله "Advance in Accounting Information System" و مجله "International Journal of Accounting Information System" آمریکا را در قالب ۱۲۶ مقاله (۹۹ مقاله اصلی، ۲۰ مصاحبه و گفتگو، ۵ سر مقاله، ۲ مقاله معرفی همایشها و کنگره‌ها) بررسی کردند. در بین دانشگاهها، دانشگاه «نیو مکزیکو»^۴ با انتشار ۶ مقاله در صدر و دانشگاه «فلوریدا»^۵ با ۵ مقاله و دانشگاههای «میشگان»^۶ و دانشگاه «آریزونا»^۷ با انتشار ۴/۵ و ۴ مقاله در رتبه های بعدی قرار داشتند. محققان، علاوه بر موارد فوق، دانشگاه محل تحصیل مؤلفان را نیز بررسی کرده بودند. داده‌ها نشان داد دانش‌آموختگان دانشگاه میشگان در صدر و دانش‌آموختگان دانشگاههای «کارولینا»^۸ و دانشگاه «آرکانزاس»^۹ در رتبه‌های بعدی بودند. محققان، استنادهای مقالات را در دو بخش جداگانه خود استنادی^{۱۰} و استناد به مقالات مجلات دیگر مطالعه کردند و دریافتند که ۴۰ مقاله مختلف، ۷۷ بار به مقالات خود این مجلات استناد کرده بودند. به عبارت دیگر، ۴۰٪ از ۹۹ مقاله اصلی مورد بررسی، به خود استناد کرده بودند. آنها در پایان، ۵ مقاله و ۵ مجله هسته‌ای این رشته را معرفی کرده بودند.

ب) در داخل کشور

خوشبختانه تحقیقات تحلیل استنادی در ایران، بسیار گسترده بوده و پا به پای تحقیقات خارجی پیش رفته است. سیر مطالعاتی این تحقیقات نشان می‌دهد که تحلیل استنادی مجلات، بخصوص مجلات علمی و پژوهشی، کمتر مورد توجه بوده است. علت

1. Paul D. Hutchison.
2. Craige G. White.
3. Ronald J. Daigle.
4. The University of New Mexico.
5. University of South Florida.
6. Michigan State University.
7. Arizona State University.
8. University of South Carolina.
9. University of Arkansas.
10. Within Citation.

تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۱۷

این بی توجهی را می‌توان محدود بودن انتشار این گونه مجلات به دانشگاهها و مراکز پژوهشی و عدم توجه این نشریات به رعایت فاصله انتشاراتی تعیین شده، بیان کرد. بی نظمی این نشریات از نظر فاصله انتشاراتی و یا انتشار یک یا دو شماره از آن در طول سال، خود به خود این نشریات را از کانون توجه خارج کرد. آغاز سیاستهای پژوهشی جدید در سالهای اخیر، توجه و تشویق محققان به انجام فعالیتهای تحقیقاتی و انتشار مقالات در مجلات علمی معتبر و پرداخت پاداش در قبال مقالات چاپ شده، مجدداً این نشریات را در کانون توجه قرار داده و مسئولان اهتمام جدی‌تری به رعایت فاصله انتشاراتی معین شده و افزایش کیفیت مجله‌ها دارند. تحقیقات استنادی بر روی مقاله‌های این گونه مجلات نیز مدتی است آغاز شده. به طور کلی، مطالعات تحلیل استنادی را در ایران می‌توان به سه دسته زیر تقسیم کرد:

۱. تحقیقاتی که به تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و یا دکتری پرداخته‌اند. در این زمینه تحقیقات متعددی انجام شده است که از نمونه‌های بارز آنها می‌توان به «شفیعی» (۱۳۶۵)، «جاهد» (۱۳۷۳)، «فخاری» (۱۳۷۳)، «پورشعرباف» (۱۳۷۵)، «آزبیده» (۱۳۷۸)، «هراتی» (۱۳۷۸)، «مهراد» و «کریمیان مزیدی» (۱۳۸۱)، «کریمی» (۱۳۸۲)، «مظفری غربا»، «فدایی عراقی»، «حری» (۱۳۸۴) و ... اشاره کرد. با توجه به گستردگی تحقیقات این حوزه، از ذکر جزئیات خودداری می‌کنیم.
۲. تحقیقاتی که مقالات نشریات ادواری مختلف را تحلیل استنادی کرده‌اند. از نمونه‌های این تحقیقات می‌توان به «عصاره» (۱۳۶۵)، «محمدزاده» (۱۳۷۶)، «بنی‌هاشمی» (۱۳۶۴)، «ریاحی‌نیا» (۱۳۷۵)، «اشتری» (۱۳۸۰) و ... اشاره کرد. با توجه به عمومی بودن این تحقیقات و ارتباط کمتر آنها به موضوع تحقیق، از ارائه توضیحات مبسوط‌تر درباره آنها خودداری کردیم.
۳. تحقیقاتی که مقالات مندرج در یک نشریه خاص را تحلیل استنادی کرده‌اند. با توجه به ارتباط مستقیم این تحقیقات به نوشته حاضر، به چند نمونه از آنها اشاره می‌کنیم.

«زندگی» (۱۳۷۸) با «بررسی استنادی مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز بین سالهای ۱۳۷۵-۱۳۶۶» دریافت که در دوره ده‌ساله مجله کلاً ۱۸۸۲ استناد به کار رفته که از این تعداد، ۴۴۴ مورد (۲۴/۲۴٪) به مجلات خارجی و ۱۶۴ مورد (۸/۹۹٪) به مجلات فارسی استناد کرده‌اند. از ۱۲۱۷ استناد مربوط به کتابها ۵۹۲ مورد (۳۲/۴۷٪) را کتابهای خارجی، ۴۹۴ مورد (۲۷/۰۹٪) را کتابهای فارسی و ۱۳۱ مورد (۷/۱۸٪) را کتابهای عربی، پایان‌نامه‌ها و مقالات کنفرانس به خود اختصاص داده بودند. تعیین نیم عمر منابع نشان داد که بیشترین استنادها به منابع نسبتاً جدید با فاصله زمانی ۵ تا ۱۰ سال تعلق داشت.

«تیمورخانی» (۱۳۸۱) با تحلیل استنادی ۱۹۸ مقاله و ۱۷۳۰ استناد ۴۴ شماره از مقالات فصلنامه کتاب (از آغاز تا پایان سال ۱۳۷۹) دریافت که ۵۴/۸۰٪ از مقالات، تألیفی، ۴/۶۴٪ نقد، ۱۸/۰۱٪ گزارش و ۲۳/۲۷٪ ترجمه‌ای بودند. میانگین استنادهای هر مقاله ۱۰ مورد گزارش شده است. نشریات ادواری انگلیسی ۴۲۷ مورد، کتابهای انگلیسی ۴۰۵ مورد و کتابهای فارسی ۴۰۰ مورد از استنادها را به خود اختصاص داده بودند. زبان ۵۰٪ از استنادها فارسی و ۵۰٪ انگلیسی گزارش شده است. در تعیین نیم عمر، منابع الکترونیکی با ۳ ماه و پایین‌ترین و کتابها با ۷ سال و ۱۱ ماه، بالاترین مدت را داشتند. تعیین نوع محملهای به کار رفته نشان داد که ۴۸/۶۱٪ (۸۴۱ مورد) به کتاب، ۳۹/۷۱٪ (۶۸۷ مورد) به نشریات ادواری، ۷/۰۵٪ (۱۲۲ مورد) به پایان‌نامه‌ها، ۱/۱۰٪ (۱۹ مورد) به منابع الکترونیکی و ۳/۳۵٪ (۶۱ مورد) به سایر منابع استناد کرده‌اند. فصلنامه «پیام کتابخانه» با ۴۲ مورد، فصلنامه «کتاب» با ۳۴ مورد، "Journal of American Society of Information Science" با ۲۳ مورد و "Scientometric" با ۱۸ مورد، «اطلاع‌رسانی» با ۱۸ مورد و «نشر دانش» با ۱۸ مورد، جزء نشریات هسته رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی به شمار می‌روند. در میان کتابها، «اصطلاحنامه کتابداری» با ۱۵ مورد، «مروری بر اطلاعات و اطلاع‌رسانی» با ۱۱ مورد، «گزیده مقالات ایفلا ۹۵» با ۱۰ مورد و «سرعنوان‌های موضوعی فارسی» با ۸ مورد استناد، جزء پر بسامدترین کتابها بودند.

تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۱۹

شهریاری و عصاره (۱۳۸۲) در تحلیل استنادی ۱۲۵ مقاله دارای مآخذ و ۱۳۳۰ استناد نشریه علوم اطلاع‌رسانی بین سالهای ۱۳۵۱ - ۱۳۸۱ دریافتند که ۲۶۶ مقاله در طول سالهای ۱۳۵۱-۱۳۸۱ چاپ شد که ۱۵۹ مقاله (۵۹/۸٪) تألیفی و ۱۰۷ مقاله (۴۰/۲٪) ترجمه‌ای بودند. ۸/۴۲ میانگین استناد در هر مقاله گزارش شده است. ۸۶/۴٪ از مقالات را یک نفر و ۱۳/۶٪ را دو یا چند نفر نوشته‌اند که ۷۰/۱٪ مؤلفان، مردان و ۲۹/۹٪ زنان هستند. نوع محملهای اطلاعاتی نشان داد ۴۱٪ به کتاب، ۳۳/۵٪ به نشریات ادواری و ۱۰/۷٪ به منابع الکترونیکی استناد کرده بودند. زبان ۶۰/۳٪ از استنادها انگلیسی و ۳۶/۲٪ فارسی بوده است. گزارشها با ۹ سال و ۷ ماه، بیشترین و یادداشتهای شخصی با ۶ ماه، کمترین نیم عمر را به خود اختصاص داده بود. کتابها با ۸ سال و ۴ ماه و طرحهای پژوهشی با ۵ سال و ۴ ماه در رتبه‌های بعدی قرار داشتند. مجله‌های اطلاع‌رسانی، "Journal of American Society for Information Science" و "Journal of Documentation"، «فصلنامه کتاب»، «پیام کتابخانه» و "Journal of Information Science" به ترتیب «مجلات هسته» و «عباس حری»، «محمدنقی مهدوی»، «مهرانگیز حریری» و «پوری سلطانی» به ترتیب، نویسندگان هسته این تحقیق بودند.

حری و نشاط (۱۳۸۱) به منظور تحقق چهار هدف «تعیین نوع منابع مورد استناد و چگونگی توزیع آنها»، «تشخیص زبان غالب در مآخذ مورد استفاده مقالات»، «کشف فاصله زمانی میان تاریخ نشر مآخذ و تاریخ نشر مقالات» و «کشف رفتار استنادی نویسندگان مقالات مجله روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران از آغاز تا پایان سال ۱۳۷۹»، در تحقیقی با استفاده از روش تحلیل استنادی، ۱۷۹ مقاله تألیفی و ۲۴۶۲ استناد آنها را مورد ارزیابی قرار داده، دریافتند که متوسط استناد هر مقاله ۱۳/۷ بوده و سالانه ۸/۵ مقاله تألیفی در مجله درج شده است. یافته‌های آنها نشان داد که کتابها ۵۵٪ و مقالات ۳۷/۸٪ از استنادها را به خود اختصاص داده‌اند. لذا نویسندگان مقالات، بیشتر، کتاب مدار بوده و یافته‌ها ۱۲/۶ سال نیم عمر برای کتابها، ۱۲ سال برای مقالات و ۶/۳ سال را برای پایان‌نامه‌ها نشان دادند.

مطالعاتی که در پیشینه پژوهش به آنها اشاره کردیم، نشان می‌دهند که در ایران درباره تحلیل استنادی، تحقیق‌های فراوانی انجام گرفته است، اما تحقیقات استنادی مقالات مربوط به یک مجله، در مقایسه با تحلیلهای استنادی دیگر، سابقه کمتری دارد. نکته حایز اهمیت، پیشتاز بودن تحلیل استنادی مجله‌های کتابداری در مقایسه با سایر نشریات است، به طوری که از ۴ یا ۵ مجله تخصصی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲ عنوان بررسی شده است. تحقیق حاضر نیز خلأ ارزیابی یکی دیگر از مجلات تخصصی کتابداری را پر می‌کند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

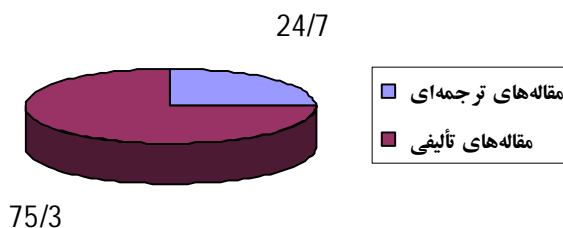
در پاسخ به سؤال اول تحقیق درباره «میزان مقاله‌های تألیفی و ترجمه‌ای و میانگین تعداد استنادهای مقاله‌ها» داده‌ها نشان داد که در ۳۰ شماره مجله کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲۱۹ مقاله منتشر شده است. براساس داده‌های جدول شماره ۱، سالهای ۱۳۷۸ و ۱۳۸۱ با انتشار ۳۳ مقاله، بیشترین و سالهای ۱۳۷۶ و ۱۳۸۴ با ۶ و ۱۴ مقاله، کمترین تعداد مقالات منتشر شده را داشتند. علت پایین بودن تعداد مقالات سال ۱۳۷۶ آغاز انتشار مجله از پاییز ۱۳۷۶ است که فقط یک شماره منتشر شده و شماره ۳۰ نیز با تابستان ۱۳۸۴ مصادف بوده و فقط دو شماره منتشر شده است.

جدول ۱. فراوانی مقالات به ترتیب سال انتشار

سال	مقاله‌های تألیفی		مقاله‌های ترجمه‌ای		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱۳۷۶	۵	۳	۱	۱/۹	۶	۲/۷
۱۳۷۷	۱۰	۶	۶	۱۱/۱	۱۶	۷/۳
۱۳۷۸	۲۱	۱۲/۷	۱۲	۲۲/۲	۳۳	۱۵/۱
۱۳۷۹	۲۲	۱۳/۳	۹	۱۶/۷	۳۱	۱۴/۱
۱۳۸۰	۲۱	۱۲/۷	۷	۱۲/۹	۲۸	۱۲/۸
۱۳۸۱	۲۸	۱۷	۵	۹/۲	۳۳	۱۵/۱
۱۳۸۲	۲۰	۱۲/۱	۶	۱۱/۱	۲۶	۱۱/۹
۱۳۸۳	۲۶	۱۵/۸	۶	۱۱/۱	۳۲	۱۴/۷
۱۳۸۴	۱۲	۷/۴	۲	۳/۸	۱۴	۶/۳
جمع	۱۶۵	۱۰۰	۵۴	۱۰۰	۲۱۹	۱۰۰

تحلیل استادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۲۱

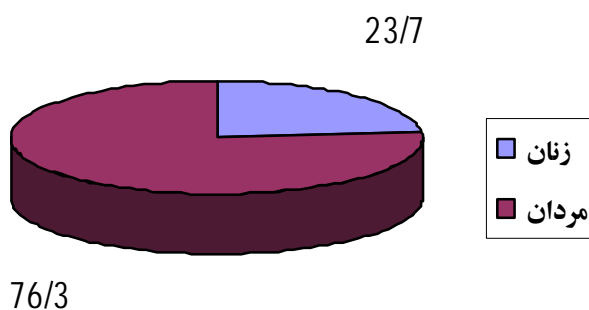
به طور کلی، میانگین مقالات منتشر شده در ۳۰ شماره ۷/۳ است. در این بخش، بین تعداد مقاله‌های منتشر شده نشریه کتابداری و اطلاع‌رسانی و نشریه علوم تربیتی و روانشناسی اختلاف وجود دارد زیرا میانگین مقاله‌های منتشر شده آن مجله برای هر سال، ۸/۵ مقاله گزارش شده است (حری و نشاط، ۱۳۸۱، ص ۱۱). با توجه به افزایش تعداد دانش‌آموختگان رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در سطوح تحصیلات تکمیلی دکتری و کارشناسی ارشد و محدودیت مجله‌های تخصصی، به نظر می‌رسد این میانگین پایین است و افزایش تعداد مقالات ضروری است. در زمینه تناسب مقالات تألیفی و ترجمه‌ای از ۲۱۹ مقاله منتشر شده، ۱۶۵ (۷۵/۳٪) مورد، مقاله تألیفی و ۵۴ (۲۴/۷) مورد، مقاله ترجمه‌ای بوده است که در نمودار شماره ۱ نشان داده شده است. در زمینه نسبت کم مقاله‌های ترجمه‌ای در مقایسه با مقاله‌های تألیفی بین کتابداری و اطلاع‌رسانی و فصلنامه کتاب، شباهتهایی وجود دارد (تیمورخانی، ۱۳۸۱، ص ۳۹). در این قسمت، مقالات ترجمه‌ای ارزیابی نشدند. توجه به مقالات تألیفی در برابر مقالات ترجمه‌ای، اصلی است که گردانندگان این مجله از آغاز به آن توجه داشتند، زیرا برخی از متخصصان معتقدند رفتن به سوی ترجمه از اعتبار مجله هنگام ارزش‌گذاری کم می‌کند و این مسئله خود به خود، مجلات را به سوی مطالب تألیفی سوق می‌دهد (حری، ۱۳۸۴، ص ۱۷).

نمودار ۱. فراوانی مقاله‌های تألیفی و ترجمه‌ای

در پاسخ به سؤال دوم تحقیق درباره «توزیع فراوانی مؤلفان بر اساس جنسیت» گفتنی است که ۱۵۱ نفر از نویسندگان مقالات، مرد و ۴۷ نفر، زن بودند که در نمودار

شماره ۲ نشان داده شده است. حضور زنان محقق حوزه کتابداری در مقالات این نشریه کمتر از ۳۰٪ بوده است. با توجه به افزایش نسبت زنان دانش آموخته این رشته در مقایسه با مردان، انتظار می‌رود میزان مشارکتشان نیز در انتشار مقالات افزایش یابد. در مورد میزان حضور کم‌رنگ زنان در مقایسه با مردان، بین یافته‌های این تحقیق و شهریاری و عصاره همخوانی وجود دارد. آنها نیز میزان حضور زنان را ۲۹/۹٪ گزارش کرده‌اند (شهریاری و عصاره، ۱۳۸۲، ص ۵).

نمودار ۲. فراوانی پدیدآورندگان بر حسب جنسیت

در پاسخ به سؤال سوم تحقیق درباره «توزیع فراوانی مقالات بر اساس فردی و گروهی بودن آنها»، داده‌ها نشان داد که ۱۹۸ نفر محقق در نوشتن مقالات همکاری داشتند که تفکیک جنسیتی و میزان مشارکت آنها در جدول شماره ۲ نشان داده شده است. بر اساس داده‌ها، از ۱۶۵ مقاله تألیفی، ۱۳۴ مقاله (۸۱/۲٪) را یک نفر و ۲۹ مقاله (۱۷/۶٪) را دو نفر و ۲ مقاله (۱/۲٪) را سه پدیدآور نوشته‌اند. در این بخش از یافته‌ها بین نتایج تحقیق حاضر و یافته‌های شهریاری و عصاره همخوانی وجود دارد. آنها نیز گزارش کرده بودند که ۸۶/۴٪ از مقاله‌ها را یک پدید آور تدوین کرده بود (شهریاری و عصاره، ۱۳۸۲، ص ۴).

تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۲۳

جدول ۲. فراوانی نویسندگان مقاله‌ها بر اساس جنسیت و میزان مشارکت آنها در تألیف مقاله‌های گروهی

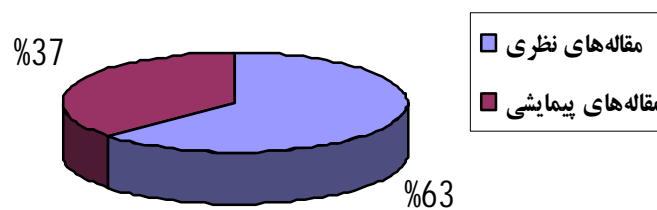
سال	یک نویسنده‌ای			دو نویسنده‌ای			سه نویسنده‌ای		
	تعداد مقاله	مرد	زن	تعداد مقاله	مرد	زن	تعداد مقاله	مرد	زن
۱۳۷۶	۵	۵	-	-	-	-	-	-	-
۱۳۷۷	۱۰	۷	۳	-	-	-	-	-	-
۱۳۷۸	۲۰	۱۸	۲	۱	۱	۱	-	-	-
۱۳۷۹	۲۱	۱۲	۹	-	-	-	۱	۳	-
۱۳۸۰	۱۹	۱۴	۵	۲	۳	۱	-	-	-
۱۳۸۱	۲۰	۱۵	۵	۷	۱۰	۴	۱	۲	۱
۱۳۸۲	۱۴	۱۲	۲	۶	۸	۴	-	-	-
۱۳۸۳	۱۹	۱۷	۲	۷	۱۱	۳	-	-	-
۱۳۸۴	۶	۳	۳	۶	۱۰	۲	-	-	-
جمع	۱۳۴	۱۰۳	۳۱	۲۹	۴۳	۱۵	۲	۵	۱

محققان در سالهای اخیر به تحقیقات گروهی روی آورده‌اند، ولی هنوز تا رسیدن به مرزهای مطلوب فاصله دارد. به طور کلی، ۳۳ مقاله از ۱۶۵ (۲۰٪) مقاله منتشر شده در این نشریه، از پایان‌نامه استخراج شده‌اند که ۲۴ مقاله را خود دانشجو استخراج و چاپ کرده و ۹ مقاله نیز با همکاری استاد راهنما و دانشجو منتشر شده است. به نظر می‌رسد تألیفات گروهی بیشتر تحت تأثیر مقاله‌های پایان‌نامه‌ای بوده است، چنانچه این مقالات را نادیده بگیریم، کار پژوهشی گروهی چندانی انجام نشده است. این میزان عدم مشارکت، در مقالات ترجمه‌ای بیش از مقالات تألیفی است که در جدول شماره ۳ نشان داده شده است. بر اساس داده‌ها ۴۹ مقاله از ۵۳ مقاله ترجمه شده (۹۲/۵٪) را یک مترجم تهیه کرده و تنها ۴ مقاله (۷/۵٪) از مقاله‌ها را دو مترجم تهیه کرده‌اند.

جدول ۳. میزان مشارکت مترجمان در مقاله‌های ترجمه‌ای

سال	یک مترجم	دو مترجم	سه مترجم	جمع
۱۳۷۶	۱	-	-	۱
۱۳۷۷	۶	-	-	۶
۱۳۷۸	۱۱	-	-	۱۱
۱۳۷۹	۹	-	-	۹
۱۳۸۰	۷	-	-	۷
۱۳۸۱	۴	۱	-	۵
۱۳۸۲	۷	-	-	۷
۱۳۸۳	۴	۲	-	۶
۱۳۸۴	۱	۱	-	۲
جمع	۵۰	۴	-	۵۴

با در نظر گرفتن درجه علمی - ترویجی نشریه و اهتمام این گونه نشریات به آخرین تحولات و یافته‌ها، اعم از نظری و پیمایشی، ارزیابی نوع مقالات منتشر شده نشان داد ۱۰۴ مقاله (۶۳٪) از ۱۶۵ مقاله منتشر شده، مقاله‌های نظری و ۶۱ مقاله (۳۷٪) باقیمانده، مقاله‌های پیمایشی هستند. این ترکیب، در نمودار شماره ۳ به خوبی نشان داده شده است.

نمودار ۳. فراوانی مقاله‌ها به تفکیک نوع مقاله

استفاده از افراد متخصص در تألیف مقاله‌ها، معیار دیگری بود که بررسی شد. میزان مشارکت تمام سطوح تحصیلی متخصصان رشته در تألیف مقالات در طول سالیان متفاوت،

تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۲۵

تحلیل شده و نتایج آن در جدول شماره ۴ ارائه شده است. مطابق داده‌ها، ۷۴ مقاله (۳۷/۴٪) را دارندگان مدرک کارشناسی ارشد و ۶۳ مقاله (۳۱/۸٪) را دارندگان مدرک دکتری تدوین کرده‌اند. دارندگان مقطع کارشناسی و دانشجویان دکتری به ترتیب با تولید ۱۲/۱٪ و ۷/۶٪ در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. اطلاعات مربوط به سطوح تحصیلی ۱۰/۱٪ از نویسندگان نیز مشخص نشده بودند. ارزیابی اطلاعات، از تلاش دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی ارشد در تألیف بیشتر مقاله‌ها حکایت دارد، اما با توجه به کم بودن دارندگان مدرک دکتری در ایران در مقایسه با انبوه دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد اختلاف ۵/۶٪ اختلاف ناچیزی است و نشان می‌دهد که دارندگان مدرک دکتری در تولید مقالات این حوزه همچنان فعال هستند.

جدول ۴. سطوح تحصیلی نویسندگان مقالات به تفکیک سال

مدرک سال	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دانشجوی دکتری	دکتری	نامشخص	جمع
۱۳۷۶	-	-	۱	-	۴	-	۵
۱۳۷۷	-	۲	۲	-	۵	۱	۱۰
۱۳۷۸	-	۱	۱۰	-	۹	۲	۲۲
۱۳۷۹	-	۳	۱۵	-	۴	۲	۲۴
۱۳۸۰	-	۲	۱۲	-	۵	۴	۲۳
۱۳۸۱	۲	۱۳	۹	۵	۷	۱	۳۷
۱۳۸۲	-	-	۶	۳	۱۶	۱	۲۶
۱۳۸۳	-	-	۱۲	۶	۹	۶	۳۳
۱۳۸۴	-	۳	۷	۱	۴	۳	۱۸
جمع	۲	۲۴	۷۴	۱۵	۶۳	۲۰	۱۹۸

در تجزیه و تحلیل سؤال ۴ تحقیق درباره «میزان استفاده از انواع محملهای اطلاعاتی» و سؤال ۵ درباره «توزیع استنادهای مورد بررسی از نظر زبان» مشخص شد که از ۱۶۵ مقاله تألیفی، ۱۸ مقاله بدون استناد بودند که در تجزیه و تحلیل لحاظ نشده‌اند. در ۱۴۷ مقاله

تألیف شده، کلاً به ۱۷۴۸ سند استناد شده بود که میانگین استناد برای هر مقاله ۱۱/۹ است. در مقایسه یافته‌های این تحقیق با یافته‌های تحقیقات تیمورخانی و شهریارى که دو مجله هسته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی را تحلیل استنادی کردند نشان داده شد، که فصلنامه «کتابداری و اطلاع‌رسانی» در مقایسه با فصلنامه «کتاب» و «اطلاع‌رسانی» وضعیت بهتری دارد، زیرا میانگین استندهای فصلنامه «کتاب» ۱۰ مورد برای هر مقاله (تیمورخانی، ۱۳۸۱، ص ۳۹) و میانگین استندهای مجله اطلاع‌رسانی ۸/۴۲ مورد برای هر مقاله گزارش شده است (شهریارى و عصاره، ۱۳۸۲، ص ۲). جزئیات بیشتر اطلاعات استنادها در جدول شماره ۵ نمایش داده شده‌اند.

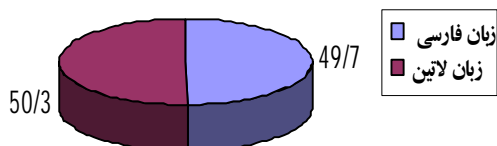
جدول ۵. فراوانی استندهای مقاله‌های بر اساس انواع محملهای اطلاعاتی و زبان آنها

محمل اطلاعاتی	زبان فارسی		زبان لاتین		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
کتاب	۴۰۳	۴۶/۴	۲۱۴	۲۴/۳	۶۱۷	۳۴/۵
مقاله‌های مجلات	۲۶۸	۳۰/۷	۴۵۹	۵۲/۲	۷۲۶	۴۲
مقاله‌های سمینار و روزنامه	۲۶	۳	۳۹	۴/۴	۶۵	۳/۷
طرح‌های تحقیقاتی	۱۶	۱/۸	-	-	۱۶	۱
پایان‌نامه	۱۴۴	۱۶/۶	۱۰	۱/۱	۱۵۴	۸/۸
اینترنت	-	-	۱۲۵	۱۴/۳	۱۲۵	۷/۲
سایر منابع اطلاعاتی	۱۳	۱/۵	-	-	۱۳	۱
نامشخص	-	-	۳۲	۳/۷	۳۲	۱/۸
جمع	۸۷۰	۱۰۰	۸۷۹	۱۰۰	۱۷۴۸	۱۰۰

بر اساس داده‌های جدول شماره ۵، مقاله‌ها در بین سایر محملهای اطلاعاتی، ۴۲٪ از استنادها را به خود اختصاص داده و در رتبه اول قرار دارند که حاکی از مقاله محور بودن نویسندگان مقاله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌باشد. کتابها با ۳۴٪ و پایان‌نامه‌ها با ۸/۸٪ در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در این زمینه یافته‌های تحقیق حاضر با یافته‌های تیمورخانی و شهریارى تفاوت داشته زیرا یافته‌های آنها نشان داده بود مقاله‌ها در مقایسه با کتابها در رتبه دوم قرار دارند (تیمورخانی، ۱۳۸۱، ص ۲؛ شهریارى و عصاره، ۱۳۸۲، ص ۵).

تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۲۷

برابر داده‌های جدول شماره ۵، از مجموع ۱۷۴۸ استناد به کار رفته ۸۶۹ مورد (۴۹/۷٪) به زبان فارسی و ۸۷۹ مورد (۵۰/۳٪) به زبان لاتین استناد کرده اند (نمودار شماره ۵). در مورد بالابودن میزان استناد به منابع لاتین در مقایسه با منابع فارسی، بین یافته‌های این تحقیق و تحقیق تیمورخانی، همخوانی وجود دارد، زیرا در تحقیق وی نیز زبان انگلیسی با اختصاص ۵۰٪ از استنادها در مقایسه با زبان فارسی و سایر زبانها در رتبه نخست قرار داشت (تیمورخانی، ۱۳۸۱، ص ۴۱). با توجه به داده‌های موجود، میزان استناد به منابع لاتین بیشتر از منابع فارسی بوده، اما این اختلاف چندان قابل توجه نبوده است. به نظر می‌رسد افزایش منابع انتشاراتی به زبان فارسی در سالهای اخیر و وفور منابع فارسی باعث شده که میزان استناد به منابع فارسی در مقایسه با منابع لاتین اختلاف اندکی داشته باشد.

نمودار ۴. فراوانی زبان منابع مورد استناد

جدول ۶. فراوانی استنادها بر اساس سال نشر منابع مورد استفاده فارسی

جمع	سایر منابع	طرح تحقیقاتی	پایان نامه	مقاله روزنامه و سمینار	مقاله	کتاب	محمل اطلاعاتی سال نشر
۱	-	-	-	-	-	۱	قبل از سال ۱۳۳۰
-	-	-	-	-	-	-	۱۳۳۰-۱۳۳۵
-	-	-	-	-	-	-	۱۳۳۶-۱۳۴۰
۳	-	-	۱	-	-	۲	۱۳۴۱-۱۳۴۵
۵	-	-	-	-	-	۵	۱۳۴۶-۱۳۵۰
۲۹	-	۱	۷	-	۶	۱۵	۱۳۵۱-۱۳۵۵
۴۱	-	-	۹	-	۱۴	۱۸	۱۳۵۶-۱۳۶۰
۳۲	۱	۱	۱	-	۲	۲۷	۱۳۶۱-۱۳۶۵
۸۳	۱	-	۱۱	۱	۱۳	۵۷	۱۳۶۶-۱۳۷۰
۲۳۸	۱	۴	۵۰	۵	۷۷	۱۰۱	۱۳۷۱-۱۳۷۵
۳۶۴	۸	۹	۶۳	۱۶	۱۲۳	۱۴۵	۱۳۷۶-۱۳۸۰
۵۰	۲	۱	۲	۳	۲۳	۱۹	۱۳۸۱-۱۳۸۵
۲۳	-	-	-	۱	۹	۱۳	بجی تا
۸۶۹	۱۳	۱۶	۱۴۴	۲۶	۲۶۷	۴۰۳	جمع

جدول ۷. فراوانی منابع لاتین بر اساس سال نشر

سال نشر	محمل اطلاعاتی	کتاب	مقاله	مقاله روزنامه و سمینار	پایان‌نامه	اینترنت	جمع
۱۹۳۵-۱۹۴۰	۱	۱	-	-	-	-	۱
۱۹۴۱-۱۹۴۵	۱	۱	۱	-	-	-	۲
۱۹۴۶-۱۹۵۰	۳	۳	۱	-	-	-	۴
۱۹۵۱-۱۹۵۵	۱	۱	۱	-	-	-	۲
۱۹۵۶-۱۹۶۰	۱	۱	-	-	-	-	۱
۱۹۶۱-۱۹۶۵	۹	۹	۶	-	۱	-	۱۶
۱۹۶۶-۱۹۷۰	۱۰	۱۰	۱۳	-	-	-	۲۳
۱۹۷۱-۱۹۷۵	۱۶	۱۶	۱۲	۱	-	-	۲۹
۱۹۷۶-۱۹۸۰	۱۶	۱۶	۲۴	۱	۱	-	۴۲
۱۹۸۱-۱۹۸۵	۲۳	۲۳	۳۲	۳	۲	-	۶۰
۱۹۸۶-۱۹۹۰	۲۵	۲۵	۵۰	-	-	۲	۷۶
۱۹۹۱-۱۹۹۵	۴۸	۴۸	۹۳	۱۱	۲	۴	۱۵۸
۱۹۹۶-۲۰۰۰	۴۴	۴۴	۱۶۸	۲۰	۴	۳۹	۲۷۵
۲۰۰۱-۲۰۰۵	۱۱	۱۱	۵۰	۳	-	۵۴	۱۱۷
بی تا	۵	۵	۸	-	-	۲۶	۳۹
جمع	۲۱۴	۲۱۴	۴۵۹	۳۹	۱۰	۱۲۵	۸۴۵

درباره سؤال ۶ تحقیق در مورد «تعیین نیم عمر منابع مورد استناد» اطلاعات جدول شماره ۶ (مربوط به منابع فارسی) و جدول شماره ۷ (مربوط به منابع لاتین) تهیه شده است. برای تعیین نیم عمر منابع مورد استناد، از فرمول «سن» (سن، ۱۳۷۹، ص ۱۳۰) استفاده شده است. وی برای تعیین نیم عمر از فرمول $(T=Y+y)$ استفاده کرده است. در بیشتر مواقع، مقدار زمانی نیم عمر، عدد صحیح از مجموع سالها و کسری از یک سال است؛ لذا در این فرمول، حرف T به معنای نیم عمر، Y مجموعه‌ای از سالها و y کسری از سال است. برای تعیین مقدار صحیح نیم عمر از فرمول زیر استفاده شده است:

$$Y = [(1 + \text{سال فرعی بحرانی}) - (\text{سال مبنا})]$$

مقدار اعشاری نیم عمر نیز از فرمول زیر به دست می‌آید:

$$y = a - b/c - b$$

که در این فرمول، a نیمی از استنادها، b فراوانی تجمعی استنادهای سال فرعی بحرانی و c فراوانی تجمعی استنادهای سال بحرانی است. با قرار دادن مقادیر دو فرمول ذکر شده در بالا، مقدار نیم عمر از فرمول زیر به دست می‌آید:

$$T = [(a-b / c-b) + 1] + (\text{سال فرعی بحرانی}) - (\text{سال مبنا})$$

با توجه به فرمول بالا، سال مبنا آخرین سال مورد استناد در منابع و سال بحرانی، سالی است که از سال مبنا تا آن، نیمی از متون مؤثر استفاده شده باشد (کریمی، ۱۳۸۲، ص ۶۷). پس از تجزیه و تحلیل داده‌های جدولهای شماره ۶ و ۷، مشخص شد که کتابهای لاتین با ۱۴ سال و ۲ ماه، دارای بیشترین و منابع اینترنتی با ۴ سال و ۵ ماه کمترین عمر استناد را دارند. کتابهای فارسی با ۹ سال و ۵ ماه، مقاله‌های لاتین با ۸ سال و ۶ ماه، پایان‌نامه‌های فارسی با ۷ سال و ۷ ماه و مقاله‌های فارسی با ۷ سال و ۴ ماه در رتبه‌های بعدی قرار داشتند. آنچه در این مورد گفتنی است، بالا بودن نیم عمر منابع لاتین در مقایسه با منابع فارسی است. علت آن را باید در عدم تسلط محققان به زبان انگلیسی و عدم دسترسی آسان به منابع جدید لاتین دانست. در مورد پایین بودن نیم عمر منابع اینترنتی در مقایسه با سایر منابع، بین یافته‌های این تحقیق و تحقیق تیمورخانی همخوانی وجود دارد (تیمورخانی، ۱۳۸۱، ص ۴۴).

در پاسخ به سؤال ۷ تحقیق مبنی بر اینکه «پر استفاده‌ترین منابع کدام هستند» و سؤال ۸ در این مورد که «پرکارترین نویسندگان چه کسانی هستند؟» باید گفت که در بین کتابهای فارسی به ۵ کتاب زیر در میان کتابهای فارسی بیش از همه استفاده می‌شود:

۱. سلطانی، پوری و راستین فروردین: دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی (با احتساب دو ویرایش مختلف) ۸ بار
  ۲. موکهرچی، ا.ک.ه: تاریخ و فلسفه کتابداری. ترجمه اسدالله آزاد ۷ بار
  ۳. کومار، کریشان: روشهای پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی، ترجمه فاطمه رهادوست و فریبرز خسروی ۷ بار
  ۴. گزیده مقالات ایفلا ۹۶ (چین ۲۵-۳۱ اوت ۱۹۹۶)، زیر نظر عباس حری ۶ بار
  ۵. پائو، میراندا لی: مفاهیم بازاریابی اطلاعات، ترجمه اسدالله آزاد و رحمت الله فتاحی ۶ بار
- کتابهای «روشهای تحقیق در کتابداری» و «مجموعه‌سازی و فراهم‌آوری در کتابخانه‌ها» نوشته محمدحسین دیانی و «مبانی فلسفه کتابداری آموزشی» تألیف «جان. م.

کرایست» با ترجمه اسدالله آزاد با فراوانی ۵ بار در رتبه‌های بعدی قرار داشتند. با در نظر گرفتن فراوانی کلیه آثار یک پدیدآور، عباس حری با ۲۱ مورد استناد و محمدحسین دیانی با ۱۹ مورد، پر استنادترین پدیدآوردگان به شمار می‌روند. در زمینه قرار گرفتن «دانشنامه کتابداری» در صدر کتابهای پربسامد بین یافته‌های این تحقیق و تیمورخانی همخوانی وجود دارد (تیمورخانی، ۱۳۸۱، ص ۴۴). دکتر عباس حری در یافته‌های شهریار نیز جزء پربسامدترین نویسندگان به شمار می‌رفت (شهریار؛ عصاره، ۱۳۸۲، ۲).

در بین کتابهای لاتین به کتاب *Information technology and the remaking of*

the university library با ۳ مورد استناد، بیش از همه استناد شده است.

در مقاله‌های فارسی، مقاله‌های زیر به ترتیب ۵ مقاله پر استناد شناخته شدند.

۱. دیانی، محمد حسین: حجم نمونه در پژوهش‌های پیمایشی ۹ مورد استناد
۲. دیانی، محمدحسین، برنامه آموزش دوره کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی. ۶ مورد استناد
۳. فتاحی، رحمت‌الله: الگویی برای بازنگری و تجدید ساختار آموزش های کتابداری و ... ۶ مورد استناد
۴. دیانی، محمدحسین، کتابسنجی ۴ مورد استناد
۵. دیانی، محمدحسین. جایگاه منابع اطلاعاتی در فرایند یادگیری دانشجویان دانشگاه فردوسی ۳ مورد استناد

با احتساب استناد به کلیه آثار یک پدید آور، دیانی با ۳۶، فتاحی با ۱۱، حری با

۷، داورپناه با ۶ و زهیر حیاتی با ۵ مورد استناد در صدر نویسندگان بخش مقاله‌ها قرار

دارند. در مقاله‌های خارجی نیز دو مقاله زیر با ۳ مورد استناد، پر استنادترین مقاله‌ها به شمار می‌روند:

Sloan, B. Electronic reference services

Sloan, B. Ready to reference: Academic libraries offer live web – based

در پایان‌نامه‌های فارسی نیز پایان‌نامه عصاره با عنوان «بررسی وضع استناد در

مجلات پزشکی فارسی: مجلات دانشکده های پزشکی دانشگاههای تهران، شهید بهشتی و

مشهد در سالهای ۱۳۵۶-۱۳۵۴» و پایان‌نامه «ماه سوری برادران لیل آبادی» با عنوان «بررسی

نیازهای اطلاعاتی متخصصان قلب و عروق و ریه شهر تبریز» هر کدام با ۳ مورد،

پر استنادترین پایان‌نامه‌ها معرفی شدند.

در پاسخ به سؤال ۹ تحقیق: «مجلات هسته کدام مجلات هستند؟» تجزیه و تحلیل

داده‌ها مشخص کرد که مجلات زیر به عنوان مجلات هسته فارسی انتخاب شدند:

۴۴ مورد	۱. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی
۳۴ مورد	۲. فصلنامه کتاب
۲۵ مورد	۳. فصلنامه پیام کتابخانه
۱۴ مورد	۴. رهیافت
۱۲ مورد	۵. اطلاع‌رسانی

در بخش مجلات خارجی نیز مجلات زیر به عنوان مجلات هسته این رشته معرفی شدند

1. Journal of American society for information science and technology	36
2. College and research libraries	16
3. Library resource and technical services	16
4. Information process and management	15
5. Journal of Documentation	0

در مورد سؤال ۱۰ تحقیق درباره «گرایش موضوعی مقاله‌ها» در کاربرد گنگ ثبت مشخصات مقاله‌ها، فیلدی جهت تعیین موضوع مورد بحث مقاله نیز اختصاص داده شده بود. برای تقسیم‌بندی موضوعات، از تقسیم‌بندی LISA Broad Subject Heading که در کتاب «چکیده‌نامه پایان‌نامه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی» (بهزادی و حسین‌نیا، ۱۳۷۹، ص ۱۰ - شانزده) ارائه شده است، استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد بیشترین مقالات درباره موضوعات زیر بودند:

۲۰ مورد	- حرفه کتابداری
۱۲ مورد	- تحقیق
۱۱ مورد	- خدمات اطلاع‌رسانی
۹ مورد	- تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات
۷ مورد	- ادبیات کودکان و نوجوانان
۶ مورد	- ذخیره و بازیابی
۶ مورد	- خدمات مرجع

البته جای بسیاری از موضوعات نیز در بین نوشته‌ها خالی بود که قبلاً «کوکبی» (۱۳۸۳، ص ۱۰) لزوم پرداختن به آنها را گوشزد کرده بود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در ۳۰ شماره مجله کتابداری و اطلاع‌رسانی ۲۱۹ مقاله منتشر شده است که از آنها ۱۶۵ مقاله (۷۵/۳٪) تألیفی و ۵۴ مقاله (۲۴/۷٪) ترجمه‌ای بودند که ۱۹۸ محقق (۱۵۱ نفر مرد و ۴۷ نفر زن) در نوشتن این مقاله‌ها مشارکت داشتند. از ۱۶۵ مقاله تألیفی ۱۳۴ عنوان

(۸۱/۲٪) را یک نفر و ۲۹ مقاله (۱۷/۶٪) را دو نفر و ۲ مقاله را نیز سه نفر نوشته بودند. ۶۳٪ از مقاله‌های منتشر شده، مقاله‌های نظری و ۳۷٪ مقاله‌های پیمایشی بودند. نویسندگان با مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد با انتشار ۳۷/۴٪ مقاله‌ها، در مقایسه با نویسندگان سایر مدارک، بیشترین سهم را در تولید مقالات داشتند. تجزیه و تحلیل اسنادها نشان داد که ۱۷۴۸ سند در نوشتن ۱۴۷ مقاله تألیفی به کار رفته است که میانگین ۱۱/۹ اسناد برای هر مقاله را نشان می‌دهد. مقاله‌های مجلات با اختصاص ۴۲٪ اسنادها به خود، در مقایسه با سایر محملهای اطلاعاتی نشان داد که نویسندگان، بیشتر مقاله محور بودند. ترکیب منابع فارسی و انگلیسی نسبت کاملاً نزدیکی دارند، به طوری که ۴۹/۷٪ از اسنادها به زبان فارسی و ۵۰/۳٪ به زبان لاتین بودند. تعیین نیم عمر محملهای اطلاعاتی مورد اسناد، نشان داد بیشترین نیم عمر با ۱۴ سال و ۲ ماه به کتابهای لاتین و کمترین نیم عمر با ۴ سال و ۵ ماه به منابع اینترنتی تعلق دارد. کتابهای فارسی با ۹ سال و ۵ ماه، مقاله‌های فارسی با ۷ سال و ۴ ماه، مقاله‌های لاتین با ۸ سال و ۶ ماه و پایان‌نامه‌های فارسی با ۷ سال و ۸ ماه در تدوین مقاله‌ها استفاده شده بودند. گرایش موضوعی مقاله‌های مورد بررسی نشان داد که حرفه کتابداری با ۲۰ مقاله و تحقیق با ۱۲ مورد، در صدر موضوعات تحقیقی قرار داشتند. «دانشنامه کتابداری» و «تاریخ و فلسفه کتابداری» و «روشهای پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی»، به ترتیب، پراستنادترین کتابها و عباس حری و محمدحسین دیانی پراستنادترین نویسندگان بودند. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، فصلنامه کتاب، فصلنامه پیام کتابخانه، رهیافت و اطلاع‌رسانی، همراه با Journal of American society for Library resource, College and research libraries, information science and technology and technical services and به ترتیب، مجلات هسته فارسی و لاتین علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی بودند.

با توجه به یافته‌های بالا، افزایش تعداد مقاله‌های نشریه به خاطر استقبال بیش از حد محققان و کثرت دانش آموختگان سطوح تحصیلات تکمیلی و حرکت به سوی کسب درجه علمی - پژوهشی ضروری است. اهمیت فعالیتهای گروهی در کیفیت مقاله‌ها، پذیرش مقاله‌های تدوین شده با مشارکت چندین محقق، روشی است که گردانندگان نشریه می‌توانند از آن طریق فرهنگ فعالیتهای گروهی را در بین محققان این حوزه نهادینه

تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۳۳

کنند. توجه به سبک‌های علمی در انتشار مقاله‌ها و تدوین دستورالعمل‌های یکسان و اعمال آنها در همه مقالات، روشی است که در حل مشکلات مطرح شده در بخش محدودیت‌های پژوهش، کار ساز بوده و باعث یکدستی منابع و مآخذ مقاله‌های نشریه خواهد شد.

منابع

- آژیده، باهره (۱۳۷۸). «تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران (۱۳۷۶-۱۳۷۰)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران.
- اشتری، مه لقا (۱۳۸۰). «تحلیل استنادی مقالات فلسفی فارسی طی سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۷». فصلنامه کتاب، ۱۲، ۲، تابستان: ۸-۲۲.
- امیر حسینی، مازیار (۱۳۷۱). «کتابسنجی و اطلاع‌سنجی»، فصلنامه کتاب، ۳، ۱-۴، بهار - زمستان: ۱۸۳-۲۰۹.
- بنی هاشمی، میترا (۱۳۶۴). «تجزیه و تحلیل استنادهای مقالات در برخی نشریات ادواری پزشکی فارسی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.
- پورشعرباف، الهه (۱۳۷۵). «تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان دانشکده علوم پایه دانشگاه تربیت مدرس در سالهای ۱۳۶۷-۱۳۷۴». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
- تیمورخانی، افسانه (۱۳۸۱). «تحلیل استنادی مقالات تألیفی فصلنامه کتاب». فصلنامه کتاب، ۱۳، ۳، پاییز: ۳۲-۴۵.
- جاهد، حسن (۱۳۷۳). «تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های دوره دکترای عمومی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی در سال‌های ۱۳۷۲-۱۳۶۸». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران.

- حری، عباس (۱۳۸۴). «این گفتگو پشت پرده ندارد»، خبرنامه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، ۵، ۱، اسفند: ۸-۲۱.
- _____ (۱۳۷۲). «تحلیل استنادی» در مجموعه‌ی مروری بر اطلاعات و اطلاع‌رسانی، تهران: دبیرخانه هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور.
- حری، عباس و نرگس نشاط (۱۳۸۱)، «بررسی رفتار استنادی نویسندگان مقاله‌های مندرج در مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران از آغاز تا پایان سال ۱۳۷۹» مجله روانشناسی و علوم تربیتی، ۳۲، ۲، پاییز و زمستان: ۱-۳۳.
- دیانی، محمدحسین (۱۳۷۹). «کتابسنجی» در مجموعه مباحث بنیانی در کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران: ده مقاله، مشهد: کتابخانه رایانه‌ای.
- ریاحی‌نیا، نصرت (۱۳۷۵). «بررسی میزان کاربرد نشریات ادواری لاتین در پایان‌نامه‌های کتابداری». اطلاع‌رسانی، ۱۱، ۴، تابستان: ۵۳-۶۰.
- زندی، فاطمه (۱۳۷۸). «بررسی استنادی مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز در سالهای ۱۳۷۵-۱۳۶۶». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز.
- سن، بی. کی (۱۳۷۹). «نمادها و فرمولهایی برای چند مفهوم کتاب‌سنجی». ترجمه محمود سالاری، کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۳، ۱، بهار: ۱۲۹-۱۴۴.
- شفیعی، فریال (۱۳۷۹). «تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان رشته زبان و ادبیات عرب دانشکده ادبیات دانشگاه تهران در سالهای ۱۳۷۷-۱۳۷۰». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران.
- شهریاری، پرویز و فریده عصاره. «گزارش نهایی طرح پژوهشی تحلیل استنادی مقالات نشریه علوم اطلاع‌رسانی (۱۳۸۱-۱۳۵۱)». تهران: مرکز اطلاعات مدارک علمی ایران، ۱۳۸۲.

تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ... / ۳۵

- صدیق بهزادی، ماندانا و سیمین حسین نیا (۱۳۷۹). چکیده نامه پایان‌نامه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی.

- عصاره، فریده (۱۳۶۵). «بررسی وضع استناد در مجلات پزشکی فارسی: مجلات دانشکده‌های پزشکی دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی و مشهد در سالهای ۱۳۵۶-۱۳۵۴». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران.

- ----- (۱۳۷۶). «کتابسنجی». مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۳، ۴، شماره‌های ۳-۴: ۶۳-۷۴.

- ----- (۱۳۷۷). «تحلیل استنادی». فصلنامه کتاب، ۹، ۳-۴، پاییز و زمستان: ۳۴-۴۸.

- فخاری، حبیب‌الله (۱۳۷۳). بررسی استنادهای پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان دانشکده بهداشت دانشگاه تهران در سالهای ۱۳۷۰-۱۳۵۸، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران.

- کریمی، رضا (۱۳۸۲). «تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مرتبط با حضرت امام خمینی (س) موجود در مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران.

- کوکبی، مرتضی (۱۳۸۳). «شناسائی برخی نقاط کور تحقیق در کتابداری ایران»، پایپروس، ۵، پاییز و زمستان: ۷-۱۰.

- گارفیلد، یوجین. (۱۳۷۶). «چگونه استناد کنیم؟». ترجمه عبدالحسین فرج پهلوی. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۳، ۴، شماره‌های ۱-۲: ۱۲۷-۱۴۱.

- محمدزاده، فاطمه (۱۳۷۶). بررسی وضع استناد در مجلات فارسی کتابداری و اطلاع‌رسانی جاری از آغاز نشر تا پایان سال ۱۳۷۴. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران.
- مظفری غربا، رستم و غلامرضا فدایی عراقی و عباس حری. «تحلیل استنادی تطبیقی پایان‌نامه‌های دکتری شیمی دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس (۱۳۷۶-۱۳۸۳)» کتابداری، ۳۹، ۴۰-۴۴: ۴۳-۱۵.
- مهرداد، جعفر و محمدعلی کریمیان مزیدی (۱۳۸۱). «تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آبیاری دانشگاه‌های شهید چمران اهواز، تهران، شیراز و فردوسی مشهد (۱۳۶۷-۱۳۶۷)». مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۱۹، ۱، زمستان: ۱-۱۳.
- هراتی، طلعت (۱۳۷۹). «تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های فارغ التحصیلان رشته مدیریت دانشکده مدیریت دانشگاه تهران در سالهای ۱۳۷۴-۱۳۷۶». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران.

- Hutchison, Paul D; White, Craig G; Daigle, Ronald J. (2004) " Advance in Accounting Information Systems & International Journal of Accounting Information Systems: First ten volumes (1992- 2003). International Journal of Accounting Information Systems, vol, 5, No, 3, pp: 341-365

- Ma, Chunbo; Stern, David I. (2005). "Environmental and ecological economic: A citation analysis" Ecological economics, vol, 58, No, 3, pp: 491-506

- Sharif, Muhammad Ashraf; Mahmood, Khalid. (2004). "How economists cite literature: Citation analysis of two core Pakistani economic journals". CollectionBuilding, vol.23, No,4, pp: 172-176

- Tiew, W. S (1998) "Journal of Natural Rubber Research, 1987-1996: Bibliometric study" Iaslic Bulletin, vol, 43, No. 2, pp: 49-57.